

מוסרי דעת ונתיבי תורה מהיכל רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א

• ישיבת פוניבז' •

פרשת ויגש תשפ"ד

• בס"ד • גליון ל"ב •

"ימים שמתענים בהם כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה"

הרגשה ומחשבה מיוחדת הוא קיים את המצוה, אמנם בדרגה פחותה, אבל הוא קיים את המצוה. אבל אם אחד לא אוכל סתם, בלי שום ענין - אין בזה כלום, אין ענין רק בעיני הגוף, יש ענין לא לרצות את זה, לברוח מהאוכל ברצון, לרצות לא להיות שם.

המלומדה גורם שיום צום יהיה יום בלי סדרים, יום אחר, בלי שום מחייב. אבל האמת היא שיום צום הוא יום של שיעבוד לקב"ה, שבו מתקרבים יותר למצב של רוחניות.

ומזה אפשר להקיש לכל הנהגה שלנו בכל החיים, ישנם ימים גדולים שאפשר לעלות בהם יותר, ימי רצון, ישנם מצוות, תורה, תפילה, אבל אנחנו מסתפקים בחיצוניות, עושים את המצוות, אבל בלי פנימיות. וכבר כתוב שתפילה בלא כוונה זה כגוף בלי נשמה, אבל אנחנו לא משקיעים בזה, מתפללים, קוראים קריאת שמע, אבל רק כדי לצאת ידי חובה, לא משתמשים בכל הכלים שיש לנו.

להתבונן בתקנת הצום, ומה אירע ביום זה כשלא התבוננו

ביום צום עלינו להרגיש שאנחנו עושים משהו, להתבונן למה תקנו לנו את זה. ואם נחשוב על זה קודם - נשיג משהו, נתקדם, אבל אם לא נחשוב לא יהיה כלום, חוץ מהצער הקטן שאין אוכל (שבימי החורף בקושי מרגישים את זה), אין כלום, עיקר חסר מן הספר. אם האדם לא נלחם על הרוחניות, היצר הרע גונב לו את הכל, הוא לוקח כל דבר.

תענית זה יום רצון, וצום עשרה בטבת הוא יום אחר משאר התעניות, בכל תענית זהו יום שהיה בו פורענות, אבל כאן זהו יום שהפורענות התחילה בו, ובוכדנצר התחיל לצור על ירושלים, והיה עליהם תביעה, כולם ראו שיש מצור, ובמקום להיטיב דרכיהם הם חשבו שעוד מעט זה יעבור, הם ילכו, הם לא חשבו שהאויבים יצליחו להחזיק מעמד במצור שלש וחצי שנים, הם חשבו שבמשך הזמן הם יתעייפו. במקום לחשוב מה רוצים מאיתנו, להבין שהמצור הגיע מן שמיא כדי לעורר אותנו, הם הסתכלו על כך בהסתכלות גשמית פשוטה.

הצום נתקן לעורר אותנו על כך שלא מספיק מתייחסים למה שהקב"ה רוצה מאיתנו, קוראים דברים ואנחנו לא מתייחסים, רואים את מה שקורה בעולם, היה עכשיו באמריקה כפור עצום, אנשים רבים נזקו ונפגעו וסבלו מכך, קורה משהו בעולם, זה נוגע לכל אחד. תפקידנו הוא להסתכל על מה שהקב"ה עושה בבריאה, ולהבין מה הוא רוצה מאיתנו כאן. כתוב (קהלת ג', י"ד) "והאלוקים עשה שיראו מלפניו", כל מה שהוא עושה בעולם זה כדי שנפחד ממנו, ואם לא נפחד הוא יעשה עוד דברים, יותר קשים כדי שנפחד.

"זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה"

בעשרה בטבת היום שבו התחיל המצור על ירושלים תקנו לנו יום צום, זה יום צום שנוגע גם לנו, וכבר הזכרנו את הרמב"ם "ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות", כל הפורעניות שיש לנו זה בגלל העבירות שלנו, ואסור לנו לא להתייחס לזה, להמשיך הלאה ולא לחיות את החיים כמו שרוצים מאיתנו.

ההרגשה של כל אחד היא שפחות או יותר הוא בסדר, לומד ומתפלל, אבל בצום אפשר לראות כל אחד בעצמו שהוא לא בסדר. אם לא נקדיש זמן למחשבה על הצום - לא יהיה אפילו רגע אחד שנהיה בו יותר רציניים, אולי לא נאכל, אבל לא יותר מזה, נמשיך לרצות את אותם התאוות שרצינו עד היום.

ועלינו מוטלת החובה להיות מוכנים ליום הזה, וללמוד מזה לשאר הימים, תפילה בצורה יותר טובה, תקנו לנו כל יום בשמונה עשרה תפילה על ירושלים ועל בית המקדש, זה הזמן להתפלל על זה. ולכל זה צריך מחשבה, בלי מחשבה לא נרגיש בכלל שיש היום יום מיוחד. זהו גם יום רצון, זמן ללמוד יותר טוב, לכוון כראוי ב"אבינו מלכנו".

כשצמים ב'מלומדה' העיקר חסר מן הספר

השבוע חל צום עשרה בטבת, תקנו לנו צום ביום הזה שבו התחיל נבוכדנצר לצור על ירושלים במשך שלש וחצי שנים.

ביום צום יש לנו תפקיד, אבל לצערנו כמו בשאר המצוות, בלי הכנה מיוחדת זה יהיה במצב של מלומדה, בצום פטורים מלאכול, אבל אין שום פטור מעבודת ד', בתורה ובתפילה, וכשצמים בצורה של מלומדה לא עובדים כראוי ביום זה את הקב"ה, ועיקר חסר מן הספר.

הרמב"ם (הלכות תעניות פרק א', י"ז) מבאר לנו מה תפקידנו ביום צום: "בכל יום תענית שגוזרין על הצבור מפני הצרות בית דין והזקנים יושבין בבית הכנסת ובודקים על מעשה אנשי העיר מאחר תפלת שחרית עד חצי היום ומסירין המכשולות של עבירות ומזהירין ודורשין וחוקרין וכו'", יום צום הוא יום של התעוררות וחשבון הנפש למה גזרו את הצום, ומה רוצים מאיתנו.

ובהמשך (פ"ה, ה"א) הרמב"ם מבאר את הסיבה לכל הצרות שעם ישראל עוברים "יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות", כל הצרות שיש בכל דור זה בגלל עוונות הדור הזה, ועל ידי הצום ישובו בתשובה. ובהמשך (ה"ב) מבאר הרמב"ם שאחד מימי הצומות הללו הוא עשרה בטבת.

מטרת הצום להתנתק מהגשמיות

בדורנו המצב נהיה שיום צום נהפך למעין 'יומא דפגרא', וזה ממש ביטול כל מטרת הצום. ביום כיפור קוראים בהפטרה (ישעיהו נ"ח, ג') שעם ישראל שואלים "למה צמנו ולא ראית ענינו נפשנו ולא תדע", והקב"ה עונה "הן ביום צומכם תמצאו חפץ וכל עצביכם תנגשו", ומבאר המלבי"ם "ר"ל הצום והעינוי הנעשה בו צריך להיות באמת ובכל לבב, וצריך שיעול ביום ההוא כל עניניו הבשריים מבלי יחפוץ בהם כלל, לא כן אתם, הלא אתם חפצים חפציכם גם ביום הצום, לבכם חפץ ביום ההוא כל התאות שחפץ ביום אתמול וכו'", מטרת הצום היא שיתנתקו בו מכל העניינים הגשמיים, אבל אצלם ביום הצום ממשיכים לרצות את כל העניינים הגשמיים שרצו עד עכשיו, הם לא מעוניינים ביום הצום, רק מחכים שיגמר הצום ויחזרו לכל הנאות העולם הזה. יתכן מצב שנצום אבל לא נקיים את מטרת הצום, אולי לא נאכל, אבל באמת אין כלום, ולהיפך, זה יכול לגרום חלילה לקטרוג.

ובשביל שנוכל לעבור את הצום כראוי צריך להתכוון לכך. ובהקדם צריך לדעת ש'יום הצום' מתחיל כבר מהלילה, אמנם מותר לאכול, אבל ישנם שיטות שאומרים "עננו" בכל התפילות, לא רק במנחה, כבר ממעריב, זה יום שלם מעת לעת שכולו נועד לזה, ובו צריכים לשוב בתשובה ולהתבונן במעשים.

מן הראוי לעסוק בתורה בכל יום התענית

ביום צום צריכים לשוב בתשובה ולרצות להיות אנשים אחרים, אבל כיון שכבר הזכרנו שאנחנו צמים באופן של מלומדה, המצב הוא שאין כמעט שום התעוררות מיוחדת והמציאות היא שהגוף גובר על הכל. מן הדין הוא שביום צום לא הולכים לישון, אלא צריך לקום מוקדם וללמוד בריציפות מבוקר עד ערב, חבל לבזבז את הזמן ולישון.

אבל אנחנו מופקעים מכל זה, צמים את הצום רק כ"מנהג", ואז יש את המצב שהנביא אומר "צמנו ולא ראית ענינו נפשנו ולא תדע", יש קטרוג על עם ישראל. יתכן שהאדם יחיה עם הרגשה שהוא עושה איזה מצוה, אבל האמת היא שזה להיפך. ישנם מצוות שעצם עשיית המעשה מצוה היא כבר קיום המצוה, אם אחד הניח תפילין בלי

מעשה שבוע של חיזוק ושקיעות בתורה

שבוע שבו חל צום צריך להיות שבוע של חיזוק, אם אנחנו רוצים שנעבור את הצום כראוי, ונצא עם תועלת מהיום הזה, לא שייך להתחלף ולשנות את עצמנו ברגע אחד. צריך להתכונן בכל הימים הקודמים, ולהשאיר רושם גם בימים שאחרי, להיות שקועים בהם בתורה ובתפילה, לעשות מה שרוצים מאיתנו, עם כל הכוח, להקדיש את הכל לרוחניות. כך נעבור את הצום כראוי.

יום הצום הזה הוא מצוה עוברת שתקנו לנו מדברי קבלה, ואם לא נתכונן לזה יהיה עלינו קטרוג חלילה. תפקידנו הוא לחיות את הימים הללו, להרגיש את הפורענות של החורבן, כל הצרות שהיו לכלל ישראל מאז החורבן החלו ביום הזה. בתשעה באב אומרים קינות על דורות של חורבן שהיה לכלל ישראל, הכל הוא אותו המהלך, אין לעם ישראל בית המקדש, והכל יורד ונחרב.

וכדי שנגיע מוכנים ליום הזה עלינו להתכונן לכך, וכמו שכבר אמרנו שפשיטא שההכנה הראשית היא השקיעות בתורה ובתפילה, להיות אמיתית, לא לחיות מלומדה, ללמוד ולהתפלל כמו שצריך, רק כך נוכל להגיע מוכנים לצום.

בעשרה בטבת גוזרים את החורבן של כל שנה ושנה

יום הצום הוא גם יום תפילה, אומרים סליחות, מבקשים, ואם נהיה מוכנים יש לתפילה משקל גבוה מאוד, ובידנו לגרום לכך שהתפילה תהיה בדרגה זו. בנפש החיים מבואר שדרגת התפילה שיש לאדם נמדדת לפי התורה שלמד באותו היום, ואם התורה היא בכל הכוח - התפילה היא גם כך.

אם נתכונן לכך בהכנה רוחנית אמיתית, התפילה תהיה בדרגה גדולה יותר, וגם הצום יהיה כך, כך נעבור את הצום כראוי. ידועין דברי החתם סופר (תורת משה בדברים, ח' טבת) "והנה אין לך שנה שאין קללתה מרובה מחברתה, וכל דור שלא נבנה בהמ"ק בימיו כאילו נחרב בימיו (כירושלמי ריש יומא), נמצא שבכל שנה ושנה נתחדש חורבן חדש, וזה בכל פעם כשהגיע אותו יום של עשרה בטבת, שהתחיל אז למעלה משפט החורבן, כמו כן בכל דור ודור, יושבין ב"ד שלמעלה וגוזרין החורבן של כל שנה ושנה", יום הדין על בית המקדש הוא עשרה בטבת. וכתוב (בית יוסף או"ח, תק"ג) "עשרה בטבת אם היה חל בשבת לא היו יכולים לדחותו". זה יום מיוחד, יום רצון, יום שאפשר להגיע בו לדרגה גבוהה, ואם נשקיע בזה אולי נזכה ונראה בבנינו בב"א.

(מוצש"ק ויגש אור לח' טבת תשפ"ג)

משא רבינו מרן שליט"א במעמד הכנסת ספר תורה בקהילת 'יחל ישראל' מודיעין עילית - מוצש"ק לסדר מקץ אור לה' טבת תשפ"ד

ברשות המרא דאתרא שליט"א, לכזה רב לא כל קהילה זוכה, ולא כל רב זוכה בכזאת קהילה, סיעתא דשמיא. אמרנו בתפילת על הניסים "ואחר כן באו בניך לדביר ביתך ופנו את היכלך וטהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך", דהיינו הקדושה להדלקת הנרות היתה רק אחרי שעם ישראל באו לבית המקדש ופינו וטיהרו אותו, בלי זה, זה לא מחזיק. כדי שהנרות ידלקו כראוי גם היום צריך לעשות את ההקדמה - שיהיה הכל בקדושה. וכמו שכבר הזכירו קודם, הקהילה כאן מיוחדת במינה, וותיקה, הכל אש קודש, יש נרות.

רבינו מרן המשגיח זצוק"ל אמר פעם בשיחה שמתתיהו היה יחיד והצליח להציל את כל הכלל, ומזה אפשר ללמוד את כוחו של יחיד. אבל זה לא הגיע לבד מכוחו, ואיתא בנפש החיים (ש"א, פ"ג) "שיהא הוא המדבר והמנהיג אותם עפי" כל פרטי תנועות מעשיו ודבוריו ומחשבותיו, וכל סדרי הנהגותיו הן לטוב, או להיפך ח"ו. כי במעשיו ודבוריו ומחשבותיו הטובים הוא מקיים ונותן כח בכמה כחות ועולמות עליונים הקדושים. ומוסיף בהם קדושה ואור", כשהודי עושה כאן מצוה הוא פועל בעולמות העליונים, זה מה שמתתיהו פעל, הוא פעל למעלה, עם כל דרגתו ומסירות נפשו, ועל ידי זה הוא הביא את הישועה לכל כלל ישראל. לפי איך שאנחנו מתנהגים כאן למטה, זה מה שקורה למעלה בשמים. מרן רבי שמואל זצוק"ל הקים 'פירות', עוד דור ועוד דור, וזה פועל בשמים, כל מה שהוא הספיק לעשות פעל משהו בשמים, והנה עוד קהילה ועוד קהילה, מאז ועד היום, שמחה גדולה, רואים איך הוא הקים הכל יש מאין, וזה גודל ופורה, וזה השמחה.

בחנוכה היה בבית המקדש נס פך השמן שהספיק לשמונה ימים, ומן הראוי היה שהתקנה להדליק נרות יהיה במקום אחד ציבורי וכמו בבית המקדש, אבל התקנה היתה שכל אחד ידליק נר איש וביתו. והביאור בזה הוא שבית המקדש היה המרכז הרוחני של כלל ישראל, ובמשך נ"ב שנים שלטו שם היוונים, ולא היתה השפעה מבית המקדש, היוונים שלטו שם, והכל עבר דרכם, הם שלטו על הנשמה והלב, לא היה מקום לבית המקדש. ואם היו מתקנים שידליקו רק במקום אחד, יתכן ובהמשך ישתלט על זה איזה מישוה והכל שוב פעם יעבור רק דרכו. וחז"ל תיקנו להדליק נר 'איש וביתו', שכל אחד ימשיך את בית המקדש בביתו, וישמור על הבית שלו.

כל קהילה וקהילה גודלת ומדליקים איש וביתו, וזה הנס של חנוכה, זה מה שנשאר לנו, הכוח הזה של ההתחדשות, בבית המקדש תמיד היה ניסים, נר המערבי לא כבה, אבל בחנוכה החידוש היה שגם כשעם ישראל לא בדרגה, גם אז הם ראוים לניסים, והדבר הזה מראה לנו שעם ישראל יכול להתחדש בכל פעם ופעם מחדש.

בחנוכה הדלקנו נרות שמונה ימים עם ההרגשה והידיעה הזאת, ועכשיו שאנחנו חוזרים לימים הרגילים, עלינו לזכור ולדעת שהכוח הזה של מסירות נפש לקיום המצוות - פועל בשמים ובורא מלאכים שיעזרו לאדם לעשות את זה.

נמצאים עכשיו במעמד הכנסת ספר תורה, וכמו שכבר הזכירו, הכל זה לוחות הברית, טהרה, ובמקום כזה שיש תורה שבעל פה יחד עם תורה שבכתב, זה נצחיות, זה מחזיק את כלל ישראל. וכידוע שבכל המקומות שיש תורה שבכתב בלי תורה שבעל פה, זה לא מחזיק, זה הולך רק יחד.

ידועים דברי המדרש (תנחומא פרשת נח ג) שמאריך בחילוק שבין תורה שבכתב לתורה שבעל פה, "ובפי' שנייה כתיב בה בכל לבבכם ובכל נפשכם ולא כתב בכל מאדכם ללמדך שכל מי שאוהב עושר ותענוג אינו יכול ללמוד תורה שבע"פ לפי שיש בה צער גדול ונדוד שינה ויש מבלה ומנבל עצמו עליה וכו'", בפרשה הראשונה כתוב "ובכל מאודך", ובפרשה שניה בקריאת שמע לא כתוב "ובכל מאודך", כיון שפרשה ראשונה קאי על תורה שבעל פה - "ושננתם לבניך", תורה שבע"פ אפשר ללמוד רק מי שבאמת אוהב את הקב"ה ומוכן להפקיר הכל בשביל זה, לא יתכן תורה שבעל פה עם דברים נוספים ולכן צריך שיהיה בכל מאודך, אבל פרשה שניה קאי על תורה שבכתב, וזה לא סותר שני הדברים יחד, גם מי שרוצה להיות עשיר וליהנות קצת בעולם הזה יכול ללמוד תורה שבכתב.

החפץ חיים אומר שיש מזוזה לכל אחד בבית, כתוב שם בפרשה ראשונה "ושננתם לבנך", ללמדנו שכל אחד צריך לדעת את כל התורה כולה, המזוזה מזכירה לנו את זה כל הזמן, שהתורה תהיה מחודדין בפיך, וכשמחברים את הפרשה ראשונה ושניה יחד, זה הצורה לקיום התורה.

נברך את הרב שליט"א שזכה לקהילה כאן, ולכל בני הקהילה שזכו לספר תורה חדש, שנה שלמה קוראים בזה, ולזכור שעיקר העילוי נשמה הוא על ידי התורה, ובכל שבת כשקוראים בספר תורה לזכור מי כתב את התורה, מי נתן אותו, את הלשמה שבכתבת הספר תורה, והדבר הזה יעמוד לקהילה שתחזיק הלאה, שיקיים בהם "ושננתם לבנך" "ולמדתם אתם את בניכם", עד ביאת הגואל בב"א.

יצא לאור קובץ
"עלועדי עלחמה"
אסופת שיחות ומאמרים
מרבינו מרן ראש הישיבה
הגאון רבי שמואל מרקוביץ שליט"א
להתרומם בעת צרה בצל המלחמה בארץ הקודש

ניתן להשיג
בכניסה להיכלי התורה
בישיבה הקדושה

זכרון מכוון 'צור התורה':
0747-346-465

יז"ל ע"י מכון 'צור התורה'
לתרומות והנצחות:
02-302-4186
לקבלת הגיליון מידי שבוע באמייל:
mzh0747@gmail.com

הכתובת המהודרת
- לאחר שאזל מהשוק -
ניתן להשיג את המהדורה החדשה של 'הכתובה המהודרת'
שנכתבה בדקדוק רב על פי הוראותיו הברורות של
רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א
בת"ת ישיבת פניני' - גבעת הישיבה
לישיבות: קו המכון: 02-302-4186

נתרם לרפואתו השלמה של
ראש ישיבת בית מתתיהו הגאון הגדול
רבי ברוך בן צביה ויסבקר שליט"א
לרפואה שלמה בתושה"י
הוקל כביר לא ימאס תניילת רבים

לרגל השמחה השרויה במעונו של מורינו
הגאון רבי אהרן דוד מלאכי שליט"א
בהולדת בתו שתחי'
בברכה שיזכה לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים
תקדש ע"י תלמידים מבני הישיבה הי"ד